

Side 1	Anbragte børn og unge
Side 3	Institutionel Etnografi
Side 7	Kulturmøde
Side 9	Menneskesyn i socialt arbejde
Side 11	Diskurs og narrativanalytiske tilgange til socialt arbejde
Side 22	Det sociale sundhedsfaglige arbejde som krydsfelt
Side 24	Sociale Patologier
Side 26	Forandringer gennem tid
Side 28	Lokalsamfundsarbejde
Side 30	Måling og evaluering af socialt arbejde

Valgfagsbeskrivelse

Valgfagstitel, ECTS-angivelse

Dansk og engelsk titel

Dansk: Anbragte børn og unge - det sociale arbejde med anbringelser ud fra et historisk, myndigheds- og borgerperspektiv.

Engelsk: Children and young people in out-of-home care - social work with placements in out-of-home care from a historical, authority and user perspective.

5, 10 og 15 ECTS

Placering

3. Semester

Modulansvarlig

Angivelse af den ansvarlige fagperson for modulets tilrettelæggelse og afvikling

- Inge M. Bryderup (i samarbejde med underviserne Cecilie Moesby-Jensen og Anne-Kirstine Molholt)

Mål

Kursets indhold og målsætninger beskrives i forhold til, hvad den studerende skal lære i forbindelse med modulet. Dette indbefatter gengivelse af studieordningens beskrivelse af viden, færdigheder og kompetencer.

Anbringelse uden for hjemmet er omdrejningspunktet for flere typer af socialt arbejde inden for børne- og ungeområdet. Det sker enten i form af, at der arbejdes på at forebygge anbringelse eller ved, at anbringelse iværksættes og løbende genforhandles og vurderes under anbringelsen. Det er samtidig tilfældet for det sociale/socialpædagogiske arbejde, der foregår under selve anbringelsen. Dette tilvalg har til formål at indføre den studerende i centrale perspektiver på anbringelsesområdet. Dette er perspektiver, der omhandler den historiske udvikling på området og de forskellige børnesyn, der ligger til grund for udviklingen, som kendetegner den socialpolitiske position i dag, såvel som det omhandler iværksatte tiltag og vinkler fra myndighedsarbejderne og kompleksiteten i deres vilkår, når der træffes beslutning om anbringelse. Endeligt er det perspektiver fra børnene og de unge selv, som oplever eller har oplevet anbringelse uden for hjemmet, og de opbrud af deres livssammenhænge, som anbringelse og deres ofte turbulente liv har medført.

Læringsmål

Den studerende vil gennem undervisningen på valgfaget om anbragte børn og unge opnå:

Viden om

- Den historiske udvikling, der ligger som fundament for det sociale arbejde med børn og unge i Danmark og herved nuanceret indsigt i de børnesyn, som kendetegner socialpolitikken i dag og den samfundsmæssige udvikling
- Kompleksiteten i myndighedsarbejdet i forbindelse med anbringelser af børn og unge, og hvordan vilkår for det sociale arbejde rammesætter mødet mellem frontlinjemedarbejdere og borgere
- Iværksatte anbringelses- og efterværnsformer, og hvad der kendetegner det sociale/socialpædagogiske arbejde på de forskellige indsatsformer.
- Oplevelser hos børn og unge, der er anbragt uden for hjemmet, samt hvordan oplevelser af anbringelse trækker tråde i livet fremover hos tidligere anbragte.

Færdigheder i

- At reflektere over, identificere og argumentere for indsatser og perspektiver på anbringelsesområdet
- Nuanceret at indgå i debatter og (udviklings-)arbejde på anbringelsesområdet

Kompetencer til

- At reflektere over anbringelsesområdets kompleksitet ud fra forskellige perspektiver
- Velfunderet at designe og gennemføre undersøgelser af det sociale arbejde på anbringelsesområdet.

Fagbeskrivelse- og indhold

Valgfaget om anbragte børn og unge tager udgangspunkt i at give de studerende indsigt i anbringelsesområdets forskellige problemstillinger gennem undervisning, der indledningsvist rammesættes af den historiske udvikling på området og efterfølgende omhandler centrale omdrejningspunkter:

- Den historiske udvikling i forhold til anbringelser af børn og unge: hvordan lovgivningens og det sociale/socialpædagogiske arbejdes historisk skiftende opfattelser af sociale problemer blandt socialt udsatte børn, unge og familier er sammenhængende med den samfundsmæssige/socialpolitiske udvikling og beslutninger om anbringelse.
- Myndighedspraksis ved anbringelser af børn og unge: inddragelse, følelsesarbejde og beslutningstagning i det sociale arbejde i forbindelse med anbringelser af børn og unge – og den svære balance mellem kontrol, omsorg og inddragelse.
- Myndighedspraksis og socialt/socialpædagogisk arbejde i forhold til anbringelser af børn og unge: kategoriseringer, herunder diagnoser som centrale omdrejningspunkter i det sociale arbejde med anbragte børn og unge.
- Iværksatte indsatser: Om anbringelseslandskabet i Danmark – de forskellige anbringelsesformer, og hvad der kendetegner dem.
- Efter anbringelse: Om tildelingen af efterværn og tidligere anbragte unges oplevelser af hverdagslivet i deres overgang til voksenlivet.

Forslag til valgfag om Institutionel Etnografi

Kjeld Høgsbro, oktober 2018.

Introduktion

Institutionel Etnografi er en metodologisk tilgang, som siden 2005 har fået en del opmærksomhed. Den er udviklet omkring det sociologiske miljø i Toronto med Dorothy Smith som central figur. Jeg har siden 2010 haft en tæt kontakt til dette miljø og har via dette samarbejde fået overblik over deres kursusforløb og materialer. Jeg besøgte miljøet i Toronto i august 2011 og deltog efterfølgende i en workshop i Las Vegas sammen med flere andre fra miljøet ugen efter. Her var det være muligt både at diskutere forskning og opleve deres organisering af særlig workshop for studerende. Jeg fik også samlet en del af deres kursusmateriale i form af workshopøvelser og videooptagelser. Jeg er medlem af deres forskningsnetværk under ISA, International Sociological Association, deltager i deres møder og skriver i deres nyhedsbrev. Valgfaget er tidligere blevet gennemført i København, efteråret 2013.

Jeg arbejder i øjeblikket på en engelsksproget bog om institutionel etnografi af sociale tilbud for særligt udsatte borgere. Den er planlagt til udgivelse på Routledge i sommeren 2019 og vil kunne indgå i undervisningen.

Undervisningen vil derudover gennemgå den litteratur vedrørende Institutionel Etnografi som må anses for relevant for socialt arbejde. Valgfaget kan, hvis det skønnes relevant, gennemføres på engelsk.

Valgfaget vil introducere til traditionens grundbegreber og forskningsmetoder på såvel videnskabsteoretisk som teoretisk og praktisk analytisk niveau. Der vil indgå mindre øvelser i feltarbejde.

Generelt om Institutionel Etnografi

Institutionel Etnografi bygger på elementer fra klassiske etnografiske analysemetoder, dog primært orienteret mod den hermeneutiske retning efter Clifford Geertz. Derudover indgår den fænomenologiske tradition efter Alfreds Schutz med særlig vægt på livsverdensbegrebet. Endelig indgår nyere diskursanalytiske tilgange i den samlede etnografiske tilgang. IE fokuserer på analysen af mødet mellem menneskers livsverden og det institutionelle kompleks de konfronteres med som brugere af offentlige tilbud. IE er en systematisk undersøgelse af, hvordan menneskers livsverden ændres af institutionelle forhold og kræfter som befinder sig udenfor det enkelte menneskes livsverdens horisont. På denne måde forsøger IE at stille sig til rådighed for aktørerne på gulvet og gøre det institutionelle kompleks til genstand for analyse og praktisk kritik.

IE går ud på at identificere en særlig problematik, som kendetegner den konkrete institutionelle sammenhæng. Den institutionelle problematik er et særligt karakteristika ved relationen mellem brugere og institutionen som har afgørende betydning for dagligdagens interaktioner, problemer og ressourcer, samtidig med at den skjules af vaner, aktørerne oplever som selvfølgelige, samt regler og tankegange som repræsenterer udefra kommende krav på en måde som er delvist uigennemskuelig for de deltagende selv. Samspillet mellem brugere og professionelle fastholdes således i et delvist uigennemskueligt kompleks af vaner, diskurser, normer og

forventninger. Analysens mål er at identificere grundstrukturen i denne kompleksitet til afklaring for aktørerne i feltet.

Kurset vil dels gøre de studerende fortrolige med almen etnografi (Hammersley, Spradley, Geertz) og kulturbegreber (Bauman) dels øge deres kompetence til at gennemføre komplicerede analyser af institutionskulturer og professionelle diskurser samt identificere kulturelle temaer (Spradly) og kortlægninger af institutionelle problematikker (Smith, DeVough, McCoy, Pence og Turner).

Kursusforløb på seks dage à 5 timer:

1. Introduktion til kulturbegreber og Etnografi. Etnografiens idéhistorie og IE som fusion af etnografiske og sociologiske traditioner. Livsformsbegrebet indenfor den amerikanske fænomenologi.
2. Begrebet 'kulturelt tema' og begrebet 'institutionel problematik'. Afgrænsning af cases og settings. Valg af design. Pragmatiske og teoretiske løsninger. Gatekeepere, informanter og relationer i feltet. At gøre sig fremmed for det selvølgelige. At forske i egen virkelighed og at forske i andres virkelighed.
3. Konkrete kvalitative interviewteknikker og observationsmetoder indenfor etnografi. Forskellige former for eksplorativ og systematisk dataindsamling. Skriftlig og fotografisk dokumentation af observationsdata.
4. Spørgsmålsformuleringer og indekseringer i spørgeskemaundersøgelser anvendt til kvantitativ analyse af institutionelle kulturer og professionelle diskurser.
5. Organisering af data fra komplekse design. Metodetriangulering. Analyse og fremstilling af Institutionskulturelle problemstillinger der påvirker menneskers livsverden. Thick description. Etske problemstillinger.
6. Praktiske øvelser i identifikation af institutionelle problematikker og kulturelle temaer.

Kurset planlægges sådan at der er nogle dage mellem 3. og 4. kursusgang, hvor de studerende skal lave et minifeltarbejde, som diskuteres på de efterfølgende kursusgangen. Kurset afsluttet med en fjorten dages prøve hvor den studerende (eventuelt med 1. øvelse som udgangspunkt) skal identificere og afgrænse en særlig problematik i en brugergruppes samspil med et specifikt tilbud. Øvelsernes og prøvens udgangspunkt skal være enkelt og simpelt. Det kan være et socialt tilbud de har adgang til eller det kan være universitetets kantine.

Primære grundbøger og introduktioner til metoden:

Høgsbro, Kjeld 2019. *Institutional Ethnography for people with cognitive problems*. Routledge.

Høgsbro K. 2017. Institutional Ethnography for people in a vulnerable and oppressed situation (E). In *Social Work and Research in Advanced Welfare States*, eds K Høgsbro and I Shaw, 117-130. Routledge.

DeVault M, and McCoy. 2014. Institutional Ethnography: Using interviews to investigate ruling relations.

DeVault M, and McCoy L. 2006. Institutional Ethnography: Using interviews to investigate ruling relations. In *Institutional Ethnography as practice*, ed D Smith New York: Rowman & Littlefield Publishers Inc.

- Fairclough, N. 2003. *Analysing Discourse - Textual analysis for social research*. London: Routledge.
- Geertz, C. 1973. *The Interpretation of Cultures - Selected Essays by Clifford Geertz*. New York: Basic Books, Inc., Publishers.
- Hammersley, M. & Atkinson, P. 2007. *Ethnography - principles in practice. Third edition*. New York: Routledge.
- McCoy L. 2006. Keeping the Institution in View: Working with Interview Accounts of Everyday Experience. In *Institutional Ethnography as Practice*, ed D Smith, 109-125. Toronto: Rowman & Littlefield.
- Pence E. 2011. The institutional analysis: Matching what institutions do with what works for people.
- Pink, S. 2001. *Doing Visual Ethnography*. London: Sage.
- Smith, D. 2005. *Institutional Ethnography - A Sociology for People*. Toronto: AltaMira.
- Smith, D. 2006. *Institutional Ethnography as Practice*. Toronto: Rowman & Littlefield Publishers, Inc.
- Smith DE, and Pence E. 2011. Institutional Analysis: Making change from below. Paper presented at Society for the Study of Social Problems, at Las Vegas, Nevada.
- Spradley, J. 1979. *The Ethnographic Interview*. Florida: HBJ Publ.
- Turner SM. 2006. Mapping Institutions as Work and Texts. In *Institutional Ethnography as Practice*, ed DE Smith, 139-161. Toronto: Rowman & Littlefield.

Speciallitteratur herunder markante klassikere og eksemplariske feltstudier:

- Bateson, G. 1978. *Steps to an Ecology of Mind*. Paladin Books.
- Campbell, D. 1978. Qualitative knowing in action research. In P. Brenner & M. Brenner (Eds.), *The social contexts of method* London: Croom Helm.
- Foote Whyte, W. 1993. *Street Corner Society. The social structure of an Italian slum*. The University of Chicago Press.
- Goffmann, E. 1959. *The presentation of self in everyday life*.
- Hammersley, M. 2005. Is the evidence-based practice movement doing more good than harm? Reflections on Iain Chalmers' case for research-based policy making and practice. *Evidens & Policy*, 1(1): 85-100.
- Hannerz, U. 1980. *Exploring the City. Inquiries toward an urban anthropology*. Columbia: Columbia University Press.
- Hebdige, D. 1983. *Subkultur og Stil*. Aarhus: Sjakalen.

Polkinghorne, D. 1983. *Methodology for the human sciences systems of inquiry*. New York: State University of New York Press, Albany.

Simmel, G. 1908. Hvordan er samfund muligt. In L.-H. Schmidt (Ed.), København: Akademisk Forlag.

White, S. 1997. Beyond Retroduction? - Hermeneutics, Reflexivity and Social Work Practice. ***British Journal of Social Work***,(27): 739-753.

Semesterbeskrivelse for valgfag:

Kulturmøde – observationsstudier af sociale kategorier og interaktioner i socialt arbejde med indvandrere og flygtninge

Modulbeskrivelse (en beskrivelse for hvert modul)

Modultitel, ECTS-angivelse (og evt. STADS-kode)

Kulturmøde – observationsstudier af sociale kategorier og interaktioner i socialt arbejde med indvandrere og flygtninge

15 ECTS

Placering

Efterår 2019

Modulansvarlig

Kathrine Vitus (undervisere: Kathrine Vitus og Louise Buhl Andersen (ph.d.-studerende))

Type og sprog

Valgfag

Undervisningssprog er dansk; pensumlitteratur på engelsk og dansk.

Mål

Formålet med valgfaget er, at give de studerende begrebslig, metodisk og empirisk indsigt i og redskaber til at analysere "kulturmøder" mellem professionelle inden for socialt arbejde og brugere med indvandrere og/eller flygtningebaggrund. De studerende skal opnå viden om en række centrale begreber til belysning af "kulturmøde"; kompetencer til – i lyset af disse begreber - at diskutere og problematisere, hvordan forhandlinger af identiteter (professionelle, bruger-, nationale, etniske) finder sted i en konkret institutionel kontekst; og færdigheder i at få øje på "kultur" og "kulturmøder", som er implicite eller ikke italesat, og øje på andre strukturerende faktorer i situationer og kontekster, som vi anskuer som "kulturmøder". De studerende skal desuden opnå metodiske færdigheder i at planlægge, gennemføre og analysere et observationsstudie af "kulturmøde" inden for socialt arbejde med brugere med indvandrere og/eller flygtningebaggrund. En PBL og caseorienteret tilgang vil være indbygget i de studerendes empiriske opgaver.

Læringsmål:

Viden

- Redegøre for centrale begreber ift. at belyse og analysere "kulturmøder" mellem professionelle i socialt arbejde og brugere med indvandrere og/eller flygtningebaggrund

Kompetencer

- Observere og analysere hvordan forskellige aspekter af "kulturmødet" udspiller sig i en konkret empirisk sammenhæng

Færdighed

- Diskutere, hvordan forskellige institutionelle rammer og forståelser af "kultur", "etnicitet" og sociale problemer forhandles i konkrete møder
- Diskutere, hvordan observationsstudier kan anvendes i en belysning og analyse af "kulturmøder"

Målopfylde/ vurderingskriterier:

Karakteren 12 gives for den fremragende præstation, der demonstrerer udtømmende opfyldelse af ovenstående læringsmål med ingen eller få uvæsentlige mangler.

Fagindhold og sammenhæng med øvrige moduler/semestre

Det sociale arbejde i Danmark omhandler i stigende grad tiltag og møder med flygtninge og indvandrere. Der er imidlertid stor usikkerhed omkring, hvordan socialarbejdere skal håndtere, at arbejde med folk med andre etnisk-kulturelle forudsætninger end den majoritetsdanske. Dette valgfag præsenterer de studerende for en række centrale analytiske begreber der belyser "kulturmøde" mellem professionelle og brugere af socialt arbejde, herunder minoritet-majoritets positioner og relationer, kategoriseringsprocesser og interaktionelle identitetsforhandlinger, bl.a. med henblik på at problematisere, hvad et "kulturmøde" vil sige, og hvordan det kan udspille sig inden for specifikke institutionelle rammer i det sociale arbejdes frontlinje. Begrebsliggørelsen af "kulturmødet" kombineres med et empirisk observationsstudie, mhp at udfordre og reflektere over de analytiske perspektivers relevans og potentialer ift en problemorienteret empirisk og analytisk tilgang. Socialt arbejde forstås bredt som de sociale indsatser der finder sted både i det offentlige sociale system, i frivilligt og NGO arbejde, samt i virksomheder (fx ifbm. den virksomhedspraktik flygtninge skal ud i under kommunernes integrationsprogram).

Underviserne sørger på forhånd for at skaffe adgang for de studerende ift. udvalgte observationssteder, såsom foreninger, organisationer som Venligboernes og deres aktiviteter og cafeer, kirker, hjemløsecafeer, socialforvaltninger, jobcentre o lign. De studerende gennemfører observationer i grupper, hvis størrelse afhænger af observationsstedet.

Valgfagsbeskrivelse

Valgfagstitel, ECTS-angivelse

Dansk og engelsk titel

Menneskesyn i socialt arbejde

Views of human beings in social work

5, 10 og 15 ECTS

Placering

3. Semester

Modulansvarlig

Angivelse af den ansvarlige fagperson for modulets tilrettelæggelse og afvikling

- Pia Ringø

Mål

Kursets indhold og målsætninger beskrives i forhold til, hvad den studerende skal lære i forbindelse med modulet. Dette indbefatter gengivelse af studieordningens beskrivelse af viden, færdigheder og kompetencer.

Viden:

- har viden om hvordan den historiske udvikling i menneskesyn i socialt arbejde er forbundet med socialpolitiske programmer, efterspørgslen efter bestemte former for viden, styringsteknologiske tendenser og iværksættelsen af specifikke typer af socialt arbejde, samt konsekvenser af disse menneskesyn for borgerne.

Færdigheder:

- kan analysere og have overblik over forskellige former for viden i socialt arbejde, herunder specifikke opfattelser af sociale problemer, socialpolitiske programmer og deres tilhørende teknologier.
- Kan analysere hvilken betydning viden, politiske programmer og teknologier i socialt arbejde har for det sociale arbejdes handlerum – herunder udviklingen af dominerende og alternative menneskesyn i socialt arbejde

Kompetencer:

- Kan identificere forskellige former for viden og menneskesyn i velfærdspolitiske formuleringer, i styringsteknologiske tendenser og i socialt arbejde.
- kompetencer til at analysere og identificere *sammenhængen* mellem forskellige former for menneskesyn, deres historiske opkomstbetingelser, de ideer om velfærd, samfund og individ de bygger på og konsekvenserne heraf for socialt arbejde.
- kan anvende og omsætte teoretiske refleksioner, historiske analyser og praksiseksempler til analyser af menneskesyn i socialt arbejde

Fagbeskrivelse- og indhold

Valgfaget belyser hvordan bestemte ideer om mennesket er vokset frem gennem historiske kampe om velfærd, der stadig pågår i dag. Kampene drejer sig om menneskesyn, det vil sige, hvordan mennesket anskues. På et dybere plan handler de om hvilken viden der efterspørges socialpolitisk, styringsteknologisk og i socialt arbejde og hvordan dette har betydning for hvordan menneskelige og sociale problemer forstås og forklares.

Forskellige former for viden om mennesket sætter fokus på forskellige dele af menneskets liv og skaber dermed forskellige handlerum i socialt arbejde. Aktuelt er et fokus på 'det produktive menneske' en stærk og dominerende drivkraft i den politiske udvikling af velfærd (Nissen m.fl. 2018). Ideen om det produktive menneske er integreret i udviklingen af velfærd og den politiske programmering af velfærdsstaten. I forandringer i ideer om

økonomi og arbejde, i skiftende former for anerkendt videnskabelig viden og skiftende ontologiske modeller om *menneskets krop, socialitet og individualitet*, er der dannet velfærdspolitiske forestillinger om på den ene side det produktive menneske og på den anden side 'det uproductive', som anses som en hindring for at fremme et ønskværdigt samspil mellem udviklingen af velstand og velfærd (Ringø m.fl. 2018, Nissen 2016; Nissen m.fl. 2015). 'Ideen om det produktive menneske' er et menneskesyn, der ansporer mennesket til kontinuerligt at forholde sig aktivt, skabende, forandrings- og udviklingsorienteret til sig selv og verden, herunder andre mennesker. Det vil sige, at idealet synes at være et menneske, der kontinuerligt, og uafhængig af sociale, biologiske og psykologiske forhold, er i stand til at tage vare på sig selv, ved at overskride begrænsninger og udnytte potentialer og ressourcer. Samtidig ses mere og mere komplekse og raffinerede velfærdspolitiske ideer om det produktive menneske som det fysiske og psykisk livskraftige menneske og rationelle menneske, der er i stand til at bidrage til og maksimere både samfundets og egen velstand og velfærd ved at udvikle egne potentialer på arbejdsmarkedet. Dette afspejles i udviklingen i socialpolitikken og i den viden der efterspørges på forskellige niveauer i socialt arbejde.

Socialt arbejde medierer mellem politiske ideer om det produktive menneske på den ene side, og på den anden side den viden om komplekse menneskelige problemstillinger, der opstår i mødet med mennesker der befinder sig i vanskelige eller udsatte positioner. Det er i forskellen mellem politiske ideer om det produktive menneske og socialt arbejdes viden om sociale problemer, at kampe om menneskesyn udspiller sig. I den forstand er socialt arbejde eksemplarisk for samfundets sociale konflikter og kampe, men også for dets muligheder for forandring.

Valgfaget lægger vægt på at udvikle kompetencer til at analysere de forhold og mekanismer, der bidrager til at forme synet på mennesket på tværs af områder i socialt arbejde. Der lægges vægt på refleksion over det gensidige samspil mellem på den ene side politiske, videnskabelige og økonomiske forhold og drivkræfter i form af styringsteorier og formål, sandhedsregimer og konkurrence, og på den anden side 'mindre' teknologiske bevægelser og oversættelser, som er knyttet til udviklingen af professionelle praksisser i mødet mellem mennesker såvel som mere specifikke former for viden om menneskelige og sociale problemer. For eksempel kan man spørge: Er viden og menneskesyn i socialt arbejde i højere grad formet af økonomiske rationaler, konkurrence, politiske styringsteorier og formål, end af grundlæggende viden om menneskets sociale og menneskelige problemstillinger? Hvilken betydning har forskellige former for viden og menneskesyn for det sociale arbejdes indhold, rolle og funktion? Hvilken betydning har forskellige menneskesyn for de teknologier der anvendes i socialt arbejde, for de oversættelsesprocesser de fordrer, og dermed for mødet med mennesker og for udviklingen af professionelle praksisser? Hvordan bidrager dette samspil til forandringer i vores syn på samspillet mellem menneske og samfund, og til forandringer i samfundets sammenhængskraft? Og endelig: kunne det være anderledes?

Undervisningsformen vil være en blanding af forelæsning, korte oplæg og diskussion samt arbejde med empiriske eksempler.

Undervisningsgange (foreløbigt):

1. Menneskesyn i socialt arbejde før og nu – historiske udviklinger med fokus på samspil mellem viden og politik v. Pia Ringø
2. Det produktive menneske og dets betydning for socialt arbejde v. Maria Appel Nissen
3. Ressourcer, netværk og potentialitet som dimensioner i menneskesyn i socialt arbejde v. Mia Arp Fallov
4. Det fleksible menneske og den fleksible produktive social arbejder v. Maria Appel Nissen
5. Oversættelser af det produktive menneske og andre teknologier der former menneskesyn i socialt arbejde v. Mia Arp Fallov (evt sammen med Andreas?)
6. Menneskesyn og menneskekundskab, og alternative menneskesyn i socialt arbejde v. Pia Ringø

Valgfaget udspringer af det dybdegående forskningsprojekt *Menneskesyn i socialt arbejde (2014-2018)*
www.menneskesyn.aau.dk

Valgfagsbeskrivelse

Valgfagstitel, ECTS-angivelse

Dansk og engelsk titel

Modul 3, Valgfag 3, Efteråret 2018

Diskurs- og narrativanalytiske tilgange til socialt arbejde

5, 10 eller 15 ects-points

Kandidatuddannelsen i Socialt Arbejde udbyder et valgfrit modul, der fokuserer på tekst, tale, kategorisering, retorik og fortællinger i professionel hverdagspraksis – *Diskurs- og narrativanalytiske tilgange til socialt arbejde*. Institutionel interaktion og anden sproganvendelse står centralt i valgfaget med socialt arbejde på beskæftigelsesområdet som gennemgående case. Valgfaget afvikles over 6 kursusgange.

ECTS: Valgfaget kan gennemføres på 5, 10 eller 15 ECTS-point niveau.

Omfang: 6 undervisningsdage à 4 timer = i alt 24 timer, svarende til 5, 10 eller 15 ects-point.

5, 10 og 15 ECTS

Placering

3. Semester

Modulansvarlig

Angivelse af den ansvarlige fagperson for modulets tilrettelæggelse og afvikling

- Lektor Søren Peter Olesen

Mål

Kursets indhold og målsætninger beskrives i forhold til, hvad den studerende skal lære i forbindelse med modulet. Dette indbefatter gengivelse af studieordningens beskrivelse af viden, færdigheder og kompetencer.

Diskurs- og narrativanalytiske tilgange til socialt arbejde

Formålet med valgfaget: At man som studerende opnår et overblik over sociologisk samtaleanalyse, kritisk diskursanalyse og narrativ analyse som tilgange til udforskning af konkrete fænomener i hverdagspraksis i socialt arbejde. Endvidere er formålet, at de studerende opnår kendskab til og øvelse i at anvende disse beskrivende, begrebsmæssige og analytiske tilgange. Valgfaget fokuserer på professionel hverdagspraksis i form af tekst, tale, kategorisering, retorik og fortællinger eller med andre ord aktiviteter og sproganvendelse i professionel praksis. Det sker gennem anvendelse af tilgangene på institutionel interaktion og dokumentarisk materiale.

Baggrund og tema: Professionel hverdagspraksis er mindre synlig i flere af de fremtrædende forskningsperspektiver på socialt arbejde. Blandt disse er der en tendens til, at økonomisk, politisk og institutionel rammesætning af praksis på den ene side og på den anden side effekter af socialt arbejde dominerer. Valgfaget mobiliserer som supplement hertil antropologiske, samtale-, diskurs- og narrativanalytiske tilgange med delvis fælles etnometodologisk / interaktionistisk / diskursanalytisk oprindelse. Derved opstår muligheder for at

'kikke indenfor i praksis' på, hvad der konkret foregår her. Det kan ske gennem iagttagelse og analyse af de fænomener og aktiviteter, som praksis består af, samt de former, hvorunder den udspiller sig. Den konkrete praksis analyseres på baggrund af dens indlejring i en matrix af kontekster. I en dansk sammenhæng er disse tilgange ikke mindst udfoldet i forhold til socialt arbejde på beskæftigelsesområdet. Internationalt er tilgange ikke mindst bragt i anvendelse inden for forskning i socialt arbejde med børn, unge og familier. På flere områder har på den ene side metodestyring og anden procesregulering samt kategorisering og på den anden side optagethed af 'hvad der virker' kendetegnet udviklingen gennem de seneste år, hvilket gør det interessant at udforske, hvordan praksis på den baggrund konkret formes.

Praksis viser sig at være mere righoldig, end ofte antaget. Forskning med af sæt i et *street-level* perspektiv har bidraget til at belyse dette. I et igangværende innovationsprojekt arbejdes der med fælles lærings- og innovationsplatforme mellem praktikere og forskere, hvor valgfagets tilgange viser sig frugtbare i udviklingen af nye praksisformer (<https://lisessite.wordpress.com/>). Andre aktuelle projekter har med disse tilgange adresseret progression i arbejdsmarkedssparathed (<http://vaeksthusets-forskningscenter.dk/projects/spot-pa-samtalen/>), grænsedragning mellem frivillighed og tvang i familiearbejdet og rehabiliteringsteam (<http://www.foso.aau.dk/satsningsomraader/socialt-arbejde-beskaeftigelsespolitiske/>). Der vil indgå righoldige eksempler fra disse og andre projekter. Valgfaget introducerer teori og begreber og giver metodiske og analytiske redskaber til at belyse og udforske aspekter af de anførte udviklingstræk. Der arbejdes bl.a. med eksempler på analyse af rumlig og tidsmæssig organisering, professionel-klient interaktion, professionel-professionel interaktion, klient fortællinger, regulering, medinddragelse, metodestyring og digital forvaltning.

Fagbeskrivelse- og indhold

Indsat undervisningsplan for forløbet af valgfaget efteråret 2018.

I tilfælde af gentagelse vil denne blive opdateret med nye udviklinger inden for feltet.

Lektion 1: Introduktion til feltet af diskurs- og narrativanalytiske tilgange til socialt arbejde og institutionel interaktion, den 6. nov. 2018, kl. 8.15-12

Underviser: Søren Peter Olesen.

I lektion 1 gives et overblik over og en introduktion til forskellige diskurs- og narrativanalytiske tilgange til institutionel interaktion, herunder socialt arbejde. Der tages udgangspunkt i det etnometodologisk inspirerede, mikrosociologiske 'gennembrud', som den amerikanske sociolog Harvey Sacks' samtaleanalytiske forelæsnings (*Lectures on Conversation*) i slutningen af 1960'erne og begyndelsen af 1970'erne repræsenterer. – Fra dette udgangspunkt følges udviklingen i den 'rene' samtaleanalyse (*Conversation Analysis* eller *CA*) og i den hermed nært forbundne kategoriseringsanalyse (*Categorisation Analysis*). Hertil føjes narrativ analyse, kritisk diskursanalyse (*Critical Discourse Analysis* eller *CDA*) og bredt taget etnografiske / antropologiske tilgange til beskrivelser og analyser af institutionel interaktion. De ontologiske, epistemologiske og metodologiske forudsætninger for den sociologiske samtaleanalyse diskuteres. – Endelig inddrages den svenske sprogteoretiker Per Linell's arbejde under overskriften *dialogisme*. Dialogisme udgør en mulighed for at sammentænke de anførte tilgange til en sammenhængende forståelse af konkrete aktiviteter og de tekster og den italesættelse, disse afsætter i interaktion samt denne interaktions 'træk på' og indlejring i nære og fjerne kontekster.

At beskrive og analysere socialt arbejde under anvendelse af disse tilgange indebærer, at opmærksomheden rettes mod den konkrete virksomhed i socialt arbejde, herunder aktørernes indbyrdes samspil og modspil. Endvidere rettes opmærksomheden mod den institutionelle rammesætning samt mod den bredere samfundsmæssige rolle, socialt arbejde tildeles og udfylder. Det illustreres og diskuteres, hvilke implikationer denne type af analyser kan have i praksis, bl. gennem øvelser baseret på autentiske eksempler fra praksis i socialt arbejde.

Litteratur:

Eskelinen, L., S.P. Olesen & D. Caswell (2008): *Potentialer I socialt arbejde. Et konstruktivt blik på faglig praksis*. København: Hans Reitzels Forlag. – Del 1 s. 13-45.

Hall, C. & S. White (2005): "Looking Inside Professional Practice. Discourse, Narrative and Ethnographic Approaches to Social Work and Counselling". *Qualitative Social Work* 4(4), 379-390. (adgang via AUB).

Heritage, J. (1997): "Conversation Analysis and Institutional Talk: Analysing data" i Silverman D. (ed.): *Qualitative Research. Theory, Method and Practice*. London, Thousand Oaks, New Delhi: Sage. 161-182. – jf. Lektion 2. ().

Olesen, S.P. (2005): "Samtaleanalyse – Hverdagslivets kategorisering og sekventialitet" i Jacobsen M.H. & S. Kristiansen (red.): *Hverdagsliv – sociologier om det upåagtede*. København: Hans Reitzels Forlag, 306-343. ().

Olesen, S.P. (2012): "Samtaleanalyse som sociologisk forskningstilgang. Om at udforske rækkefølge, betydningsdannelse og kontekster i social interaktion" i Jacobsen, M.H. & S.Q. Jensen (red.): *Kvalitative udfordringer*. København: Hans Reitzels Forlag, 47-78. - ().

Supplerende litteratur:

Boden, D. (1994): *The Business of Talk. Organizations in Action*. Cambridge: Polity Press.

Carstens, A. (2002): "»Motivation« i visitationssamtaler på aktiveringsområdet" i Järvinen, M., J.E. Larsen & N. Mortensen (red.): *Det magtfulde møde mellem system og klient*. Århus: Aarhus Universitetsforlag, 28-60.

Danneris, S., Dall, T., Caswell, D. & Olesen, S.P. (2017): *Spot på samtalen. Analyser af samtaler mellem aktivtetsparate kontanthjælpsmodtagere og beskæftigelsesmedarbejdere*. København: Væksthuset.

Drew, P. & J. Heritage (1992): "Analyzing talk at work: an introduction" i Drew, .P & J. Heritage (ed.): *Talk at work. Interaction in Institutional settings*. Cambridge: Cambridge University Press, 3-65.

Heritage, J. & Clayman, S. (2010): *Talk in Action. Interactions, identities and institutions*. Chichester: Wiley-Blackwell.

Kjærbeck, S. (2008): Anmeldelse af Jann Scheuer. Indgange til samtaler. *RASK. Internationalt tidsskrift for sprog og kommunikation*, nr. 27, s. 123-133 (kompendium).

Kjærbeck, S. (2003): "Hvad er en vellykket aktiveringssamtale? En undersøgelse af myndiggørelse og umyndiggørelse i handlingsplansamtaler". i Asmuss, B. & J. Steensig (red.): *Samtalen på arbejde – konversationsanalyse og kompetenceudvikling*. Frederiksberg: Samfundslitteratur, 213-234.

Maynard-Moody, S. & Musheno, M. (2003): *Cops, Teachers, Counselors. Stories from the Front Line of Public*

Service. Ann Arbor: The University of Michigan Press.

Olesen, S.P. (2003): *Handlingsplansamtaler: Den institutionelle interaktion*. Århus: Den Sociale Højskole.

Sarangi, S. & C. Roberts (1999): "The dynamics of interactional and institutional orders in work-related settings", pp. 1-57 in: Sarangi, S. & C. Roberts (eds.) (1999): *Talk, Work and Institutional Order. Discourse in Medical, Mediation and Management Settings*. Berlin: Mouton de Gruyter.

Sacks H. (1992a+b): *Lectures on Conversation, Vol. I+II*. (Jefferson, G. ed.). Oxford: Blackwell.

Scheuer, J. (2005): *Indgange til samtaler. Samtaleanalyse som konversationsanalyse, dialogisme og kritisk diskursanalyse*. København: Danmarks Pædagogiske Universitets Forlag.

Sidnell, J. & Stivers, T. (2013): *The Handbook of Conversation Analysis*. Chichester: Wiley-Blackwell.

Silverman, D. (1999): "Warriors or Collaborators: Reworking methodological controversies in the study of institutional interaction" i Sarangi, S. & Roberts, C. (eds.): *Talk, Work and Institutional Order. Discourse in Medical, Mediation and Management Settings*. Berlin: Mouton de Gruyter.

Vehviläinen, S. (1999): *Structures of Counselling Interaction. A conversation Analytic Study of Counselling Encounters in Career Guidance Training*. Helsinki: Helsinki University Press.

Lektion 2: Samtaleanalyse (CA) – en introduktion til centrale begreber, den 13. nov. 2018, kl. 8.15-12

Underviser: Sabine Jørgensen.

CA er en metode til analyser af sprogbrug i social interaktion. Metoden er udviklet på baggrund af mere end 50 års empiriske studier af samtaler i hverdagslige og institutionelle sammenhænge. Den tager udgangspunkt i samtaledeltageres konkrete sprogbrug og giver mulighed for at komme helt tæt på professionel praksis og få øje på og beskrive mønstre, som ofte betragtes som selvfølgerlige og derfor er svære for praktikere selv at sætte ord på.

I denne lektion gives en præsentation af de centrale analytiske begreber i CA. Derudover præsenteres den samtaleanalytiske rollespilsmetode (forkortet CARM). CARM er en refleksionsmodel, der forbinder forskning og praksisudvikling. Modellen er udviklet i England og anvendes bredt på tværs af organisatoriske kontekster til kvalificering af professionelles kommunikative kompetencer. Lektionen vil veksle mellem oplæg og empirisk arbejde med afsæt i lyd- og videoptagelser af autentiske praksissituationer fra børne- familieområdet.

Det er særligt tanken med lektion 2 at belyse, hvordan primære aktører i socialt arbejde, klienter og professionelle i indbyrdes samspil og modspil udformer praksis. I praksisfeltet opererer aktører i konkrete situationer ud fra mere eller mindre givne opgaver, hvilket er med til at skabe betingelser for det konkrete møde mellem de mennesker der kommer i kontakt med det sociale system og dem der repræsenterer det. Aktører former imidlertid også praksis gennem deres handlinger, hvilket nogle gange tager form som forhandling. Forhandling henviser til, at socialt arbejde bliver til og skabes situationelt ved konkrete møder og åbner for en dynamisk og relationel måde at betragte socialt arbejde på. Et andet centralt begreb, positionering, giver ligeledes plads til at fokusere på aktørerne som aktivt (for)handlende og (med)skabende subjekter.

Litteratur:

Eskelinen, L., S.P. Olesen & D. Caswell (2008): *Potentialer i socialt arbejde. Et konstruktivt blik på faglig praksis*. København: Hans Reitzels Forlag. – Kapitel 2.1 og 2.2.

Jokinen, A. & K. Juhila (1997): *Social Work as Negotiation. Constructing Social Problems and Clienthood*. Nordisk Sosialt Arbeid 17(3):144-152.

Jørgensen, Sabine (2018): *Den samtaleanalytiske rollespilsmetode - tæt på det talte ord. I: Tøfting Kongsgaard, L. & Hulvej Rod, M. (red.) Bedre begrundet praksis: Velfærdsudvikling efter evidensbølgen*. København: Samfundslitteratur, s. 115-137.

Jørgensen, Sabine (2017). De er jo rarest at vi er enige om at der er brug for at samarbejde – et eksplorativt studie af samtaler mellem forældre og socialarbejdere i børnesager med særligt fokus på grænsedragninger mellem frivillighed og tvang. Ph.d.-afhandling. Aalborg Universitet. - s. 13-61 (kan downloades på [http://vbn.aau.dk/da/publications/det-er-jo-rarest-at-vi-er-enige-om-at-der-er-brug-for-at-samarbejde\(42daefec-3ee6-4eb9-9fd1-477e84aead4a\).html](http://vbn.aau.dk/da/publications/det-er-jo-rarest-at-vi-er-enige-om-at-der-er-brug-for-at-samarbejde(42daefec-3ee6-4eb9-9fd1-477e84aead4a).html))

Suoninen, E. & A. Jokinen (2005): "Persuasion in Social Work Interviewing", *Qualitative Social Work*, 4(4):469-487. – (adgang via AUB).

Supplerende litteratur:

Asmuss, B. & J. Steensig (red.)(2003): *Samtalen på arbejde – konversationsanalyse og kompetenceudvikling*. Frederiksberg: Samfundslitteratur. – Kapitel 1.

Firth, A. (ed.) (1995): *The Discourse of Negotiation. Studies of Language in the Workplace*. Oxford: Pergamon. - Kapitel 1 og 12.

Harré, R. & van Langenhove L. (eds.) (1999): *Positioning Theory: Moral Contexts of Intentional Action*. Oxford: Blackwell. – Chapter 2.

Have, P. ten (1999): *Doing Conversation Analysis. A Practical Guide*. London: Sage.

Kirkwood, S., B. Jennings, E. Laurier, V. Cree og B. Whyte (2016). Towards an interactional approach to reflective practice in social work. *European Journal of Social Work*, 19(3-4): 484-499.

Nielsen, M.F. & S.B. Nielsen (2005): *Samtaleanalyse*. Frederiksberg: Forlaget Samfundslitteratur.

Scheuer, J. (2005): *Indgange til samtaler. Samtaleanalyse som konversationsanalyse, dialogisme og kritisk diskursanalyse*. København: Danmarks Pædagogiske Universitets Forlag. – Særlig s. 7-31 og s. 65-117.

Sikveland, R. og E. Stokoe (2016). Dealing with resistance in initial intake and inquiry calls to mediation: The power of "Willing". *Conflict Resolution Quarterly*, 33(3): 235-254.

Stax, T.B. (2005): *Duetter fra anden sal på Slottet. Et interaktionelt perspektiv på samtaler mellem hjemløse og socialarbejdere*. Ph.d.-afhandling. Københavns universitet: Sociologisk institut. Kapitel 3, s. 57-99: "De teoretiske perspektiver".

Stokoe, E (2013) The (in)authenticity of simulated talk: Comparing role-played and actual conversation and the implications for communication training., *Research on Language and Social Interaction*, 46(2): 1-21,

Sørensen, T.B. (1998): The client interview and the context. *Scand. J. Soc Welfare* 7: 244-251.

Lektion 3: Forhandling og modstand – i interaktion og kontekst, den 20. nov. 2018, kl. 8.15-12

Underviser: Tanja Dall.

Kontekst og modstand er et vigtige begreber i forhold til praksis. Professionel praksis kan ikke anskues alene ud fra universelle kriterier og universel viden. Generel viden må transformeres til den givne situation og den kontekst, hvori virksomheden foregår.

Interaktionen rammesættes af og er indlejret i kontekster på forskellige niveauer. Interaktion betyder omvendt også udvælgelse af, hvilke kontekster, der er eller gøres relevante og oversættes til konkret brug. Det gælder både interaktionen mellem professionel og klient og professionel-professionel interaktion. Interaktionen kan forme sig i overensstemmelse og samarbejde eller som modstand og konflikt. Dette er emnet for lektion 3. Kontekster er således ikke entydigt givne og determinerende størrelser eller strukturer, og tilslutning henholdsvis modstand kan vise sig direkte og åbent eller indirekte og underspillet. Der er mange lag eller niveauer af kontekst(er) og mange grader af og former for modstand. Endvidere er kontekster og modstandsformer løbende til forhandling.

Lektionen består for det første af præsentation af de valgte begreber, for det andet af konkrete analyser af praksis i socialt arbejde med fokus på kontekst og modstandsformer og for det tredje af øvelser, hvor vi træner kompetencen i at lave sprognære analyser med fokus på de udvalgte begreber.

Litteratur:

Eskelinen, L., S.P. Olesen & D. Caswell (2008): *Potentialer I socialt arbejde. Et konstruktivt blik på faglig praksis.* København: Hans Reitzels Forlag. – Kapitel 2.3, 2.5 og 2.6.

Erickson F (2001): "Co-membership and wiggle room: Some implications of the study of talk for the development of social theory" i Coupland, N. S. Sarangi & C. N. Candlin (eds.): *Sociolinguistics and Social Theory.* New York, London: Longman. 152-181 - ().

Juhila, K., D. Caswell & S. Raitakari (2013): "Resistance" i Hall, C., Juhila, K., Matarese, M. & Nijnatten, C. van (eds.): *Analysing Social Work Communication. Discourse in Practice.* London: Routledge. – ().

Dall, T. (under udgivelse). Social Work Professionals' Management of Institutional and Professional Responsibilities at the Micro-Level of Welfare-to-Work. *European Journal of Social Work*, accepteret til udgivelse marts 2018, 20 sider.

Supplerende litteratur:

Dall, T. & Sarangi, S. (2018). Ways of 'appealing to the institution' in interprofessional rehabilitation team decision-making. *Journal of Pragmatics*, 129, 102-119 (17 sider)

Linell, P. (1998): *Approaching Dialogue. Talk, interaction and contexts in dialogical perspectives.* Amsterdam / Philadelphia: John Benjamins.

Olesen, S.P. (1999): *Handlingsplansamtaler: Intentioner og aktører*. Arbejdstekst nr. 1. Aalborg, CARMA, Aalborg Universitet.

Sarangi, S. (2000): "Activity types, discourse types and interactional hybridity: the case of genetic counselling" i Sarangi, S. & M. Coulthard (eds.): *Discourse and Social Life*. New York, London: Longman, 1-27.

Scheff, T. J. (2005): "The Structure of Context: Deciphering *Frame Analysis*". *Sociological Theory* 23:4.

Schegloff, E.A. (1997): "Whose text? Whose context?", *Discourse and Society*, 8 (2):165-187.

Scheuer, J. (2005): *Indgange til samtaler. Samtaleanalyse som konversationsanalyse, dialogisme og kritisk diskursanalyse*. København: Danmarks Pædagogiske Universitets Forlag. – Særlig s. 33-45.

Lektion 4: Narrativ analyse – den. 27. nov. 2018, kl. 8.15-12

Undervisere: Inger Glavind Bo.

Såvel det almindelige liv som klienters beretninger og professionelles argumentation formes retorisk og narrativt gennem forekomster af 'små' og 'store' fortællinger. De kan fx have bestemte forløb, være bygget op om særlige pointer og sammenfatte tidligere hændelser, den aktuelle situation og bekymringer om eller forhåbninger til fremtiden. Klienter har ofte mange vanskeligheder, pres og bekymringer at berette om, og professionelle står over for at skulle tage disse til efterretning, men ofte også over for at skulle problematisere, udvide eller ændre disse klientberetninger. Samspil og modspil omkring, hvilke beretninger, der er gyldige og skal tages som udgangspunkt er derfor centrale for forståelsen af professionel virksomhed.

Lektionen vil bestå af en præsentation af baggrunden for og inspirationen til den narrative analyse. Vi vil her se på, hvordan mennesker skaber deres identitet via fortællinger, og det videnskabsteoretiske grundlag for den narrative tilgang vil blive skitseret. Det videnskabsteoretiske grundlag og de metodologiske konsekvenser heraf står i opposition til gængse (kvantitative) forståelser af, hvad videnskabelighed er og danner således udgangspunkt for en diskussion af validitet i videnskabelige undersøgelser samt af narrative analysers muligheder og begrænsninger.

Anden halvdel af lektionen vil bestå i en introduktion af tekstanalytiske redskaber til en narrativ analyse og herefter gruppearbejde med brug af de disse redskaber.

Litteratur:

Bo, I.G. (2016): "Den narrative tilgang – erkendelsesmåder og identitetsforståelser", kap. 2, s. 35-56 i: Bo, I.G., Christensen, A.-D. & Lund Thomsen, T. (red.): *Narrativ forskning. Tilgange og metoder*. København: Hans Reitzels Forlag.

Bo, I.G. (2013): *Det sker ikke for mig. Unge kvinders fortællinger om kærestevold*, kap. 10 "Kvindernes fortællinger om kærestevold", s. 211-230. Dansk Psykologisk Forlag.

Lawler, S. (2008): *Identity. Sociological Perspectives*, kap. 2: "Stories, memories, identities", s. 10-30. Cambridge Polity Press.

Olesen, S.P. (2016): "Narrativ samtaleanalyse – korte narrative I interaction", kap. 4, s. 83-106 i: Bo, I.G., Christensen, A.-D. & Lund Thomsen, T. (red.): *Narrativ forskning. Tilgange og metoder*. København: Hans Reit-

zels Forlag.

Thomsen, T.L., Bo, I.G. & Christensen, A.-D. (2016): "Narrativ forskning: Tilgange og metoder", kap. 1, s. 13-33 i: Bo, I.G., Christensen, A.-D. & Lund Thomsen, T. (red.): *Narrativ forskning. Tilgange og metoder*. København: Hans Reitzels Forlag.

Supplerende litteratur:

Bamberg, M. ed. (2007): *Narrative – State of the Art*. John Benjamins Publishing Company.

Bruner, J. (2004): *Acts of Meaning*, kap. 4: "Autobiography and the Self", s. 99-138.

Cedersund, E. (1999): 'Using Narratives in Social Work Interaction', in: Jokinen, A., Juhila, K. & Pösö, T. (eds.): *Constructing Social Work Practices*. Aldershot: Ashgate.

Eskelinen, L. & S.P. Olesen (2010): Beskæftigelsesindsatsen og dens virkninger set fra kontanthjælpsmodtagernes perspektiv. AKF WorkingPaper. København: AKF Forlag. – Dele læses kursorisk. – Kan downloades fra: www.akf.dk

Geertz, C. (1973): The Interpretation of Cultures, kap. 1: "Thick Description: Toward an Interpretative Theory of Culture", s. 3-16.

Gergen, K. (2008): "Selvberetninger i det sociale liv". Kapitel 8 i *Virkeligheder og relationer*. Dansk Psykologisk Forlag. (side 217-242)

Horsdal, M. (2000): Livets fortællinger. En bog om livshistorier og identitet, kap. 6, s. 111-130.

Crossley, M. L. (2000) Kapitel tre: "Narrative: living and being in time" i *Introducing Narrative Psychology. Self, trauma and the construction of meaning*. Open University Press. (Side 45-64).

Goodwin, C. (1984): "Notes on Story Structure and the Organization of Participation", i M. Atkinson & J. Heritage (eds.): *Structures of Social Action*. Cambridge: Cambridge University Press, pp. 225-46. - Kan downloades fra denne hjemmeside: <http://www.sscnet.ucla.edu/clic/cgoodwin/publish.htm>

Kjærbeck, S. (red.) (2004): *Historiefortælling i praktisk kommunikation*. Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag.

Labov & Waletzky (1967): 'Narrative Analysis: Oral Versions of Personal Experience', in Helm, J. (ed.) *Essays on the Verbal and Visual Arts*, Seattle, WA, University of Washington Press.

Larsson m.fl. red. (2008): *Narrativa metoder i socialt arbejde*. Studentlitteratur.

Maanen, J. van (1988): *Tales of the Field. On Writing Ethnography*, kap. 5, s. 101-120.

Ochs, E. (1997): "Narrative" i: T.A. van Dijk (ed.): *Discourse as Structure and Process. Discourse Studies: A Multidisciplinary Introduction. Vol. 1*. London, Thousand Oaks, New Delhi: Sage, 185-207. (kompendium).

Olesen, S.P. & L. Eskelinen (2009): "Korte narrative I analyser af beskæftigelsesindsatser", *Tidsskrift for Arbejdsliv*, 4, 38-51. (Downloades fra: http://www.nyt-om-arbejdsliv.dk/images/pdf/2009/nr4/tfa4_2009_038-051.pdf).

Olesen, S.P. & L. Eskelinen (2011): "Short narratives as a qualitative approach to effects of social work inter-

ventions", *Nordic Social Work Research*, 1 (1):61-77.

Riessman, C. K. (1993): *Narrative Analysis. Qualitative Research Methods, Vol. 30.* London, Thousand Oaks, New Delhi: Sage.

Riessman, C. K. (2008): *Narrative Methods for the Human Sciences.* Thousand Oaks: Sage.

Riessman, C. K. & L. Quienney (2005): "Narrative in social work: A critical review". *Qualitative Social Work*, 4, 383-404.

Schegloff, E.A. (1997): Narrative analysis: Thirty years later. *Journal of Narrative and Life History*, 7 (1-4), 97-106.

Lektion 5: Kritisk diskursanalyse – den 4. dec. 2018, kl. 8.15-12

Undervisere: Mia Arp Fallov.

Analyser af institutionel interaktion kritiseres af og til for at være 'nærsynede' og uden blik for de samfundsmæssige rammebetingelser, herunder de uligheder, den herskende sociale orden og den undertrykkelse, interaktionen indgår i. Kritisk diskursanalyse (*Critical Discourse Analysis, CDA*) rummer dels bud på, hvordan konkrete analyser af tekster og italesættelse i interaktion kan gribes an, dels bud på, hvordan disse analyser kan forbindes med den bredere samfundsmæssige kontekst og de underliggende sociale strukturer. I lektionerne vil forskellige perspektiver på CDA udlægges med vægt på Fairclough. Det diskuteres hvordan der til CDA er knyttet en opmærksomhed omkring, at sådanne analyser kan og bør indgå i bestræbelser på at fremme underprivilegerede gruppers interesser gennem at bevidstgøre om uretfærdighed og undertrykkelse. Det kan fx ske gennem en kritisk forholden sig til, hvordan vi bruger sproget (*Critical Language Awareness*) eller ved at påpege diskursers og diskursive fænomeners undertrykkende eller tilslørende rolle. CDA kan på denne måde være udgangspunkt for kritik af praksis og fremherskende diskursers tilstedeværelse i praksis. Der vil i undervisningen blive brugt eksemplet med den fremherskende diskurs omkring arbejdsduelighed og der vil være tilknyttet en øvelse.

Litteratur:

Fairclough, Norman, Bob Jessop and Andrew Sayer (2010): *Critical Realism and Semiosis*, in Norman Fairclough: *Critical Discourse Analysis. The Critical Study of Language.* Second ed. London: Pearson: 202-222.

Fairclough, N. (2008): *Kritisk diskursanalyse. En tekstsamling.* København: Hans Reitzels Forlag. Kapitel 1 7-117, . 1: "En social teori om diskurs".

Fairclough, N. (2003): *Analysing Discourse. Textual analysis for social research.* London: Routledge: Part II: "Genres and action" s. 63-119. <http://goo.gl/GLIOOo> (adgang via AUB)

Fairclough, N. (1992): *Discourse and Social Change.* Cambridge: Polity Press: Kap. 8: "Doing Discourse Analysis" s. 225-240.

Fallov, M.A (2011): "Constructing the capacity of employability, and the government of inclusion, in Helena Blomberg and Nanna Kildal Eds.(2011) *Workfare and Welfare State Legitimacy.* NordWel Studies in Historical

Welfare State Research 1. University of Helsinki:125-160.

Supplerende litteratur:

Fairclough, N. (1992): *Discourse and Social Change*. Cambridge: Polity Press.

Fairclough, N. (1995): *Critical Discourse Analysis: the Critical Study of Language*. London: Longman.

Fairclough, N. (2008): *Kritisk diskursanalyse. En tekstsamling*. København: Hans Reitzels Forlag.

Jørgensen, M.W. & L. Phillips (1999): *Diskursanalyse som teori og metode*. København: Samfundslitteratur. Særlig kapitel 3. "Kritisk diskursanalyse", s. 72-104.

Wodak, R. & M. Mayer (2009): "Methods of Critical Discourse Analysis", chapter 1, 1-33: *Critical Discourse Analysis: History, Agenda, Theory and Methodology*. London: Sage.

Fairclough, Norman (2013): Critical discourse analysis and critical policy studies. *Critical Policy Studies*, 2013, Vol.7(2), p.177-197, link til AUB: <http://goo.gl/1xyKA1>

Lektion 6: Kategorisering og socialt arbejde, den 11. dec. 2018, kl. 8.15-12

Underviser: Sophie Danneris og Søren Peter Olesen.

Kategorisering er et alment træk ved socialt liv. Socialt arbejde drejer sig bl.a. om at beskrive og analysere en social situation, nogle sociale behov eller sociale problemer med henblik på at blande sig / intervenere heri med et eller andet professionelt mandat. I den forbindelse er kategorisering et væsentligt begreb såvel i praksis som i forbindelse med beskrivelse og analyse af socialt arbejde som i professionel virksomhed. Dertil kommer en øget tendens til i de senere års social- og arbejdsmarkedspolitiske udvikling at lægge mere og mere vægt på opdeling i kategorier. Arbejdsløses inddeling i matchkategorier er et iøjnefaldende eksempel herpå. Som følge af bl.a. denne tendens, er der også kommet en opmærksomhed på "de kategoriseredes" oplevelse af systemet og indgåelsen som borger i denne institutionelle kategoriseringslogik. Lektionen omfatter introduktion til kategoriseringsbegrebet og kategoriseringsanalyse samt øvelser baseret på konkrete cases.

Litteratur:

Danneris, S. (2018): "Ready to work (yet)? Unemployment trajectories among vulnerable welfare recipients". *Qualitative Social Work* 17(3): 355-372): <http://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1473325016672916>

Danneris, S. & Nielsen, M.H. (2018): "Bringing the client back in: A comparison between political rationality and experiences from the unemployed". *Social Policy and Administration* (e-pub ahead of print): <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/spol.12386>

Eskelinen, L., S.P. Olesen & D. Caswell (2008): *Potentialer i socialt arbejde. Et konstruktivt blik på faglig praksis*. København: Hans Reitzels Forlag. – Kapitel 2.3, s. 106-134.

Hall, C., S. Slembrouck & S. Sarangi (eds.) (2006): *Language Practices in Social Work. Categorisation and accountability in child welfare*. London and New York: Routledge. – Kapitel 2: Categorisation and accountability in professional texts and talk, s. 15-35. ().

Nielsen, M.H. (2015): "Det aktive menneskes triumf? En analyse af de omfattende forandringer af kategorise-

ringen af kontanthjælpsmodtagere". *Tidsskrift for Arbejdsliv* 17(1):44-60: http://nyt-om-arbejdsliv.dk/images/pdf/2015/nr1/tfa1_2015_044-060.pdf

Olesen, S.P. (2003a): "Client, user, member as constructed in institutional interaction", s. 208-222 i: Hall C, K Juhila, N Parton & T Pösö (eds.): *Constructing Clienthood in Social Work and Human Services*. London, New York, Sidney: Jessica Kingsley Publishers. ( ).

Supplerende litteratur:

Have, P. ten (2004): *Understanding Qualitative Research and Ethnomethodology*. London: Sage.

Hester, S. & P. Eglin (eds.)(1997): *Culture in Action. Studies in Membership Categorization Analysis*. Washington: International Institute for Ethnomethodology and Conversation Analysis & University Press of America.

Lepper, G. (2000): *Categories in Text and Talk. A Practical Introduction to Categorization Analysis*. London: Sage.

Mäkitalo, Å (red.) (2006): *Att hantera arbetslöshet. Om social kategorisering och identitetsformering i det senmoderna*. Stockholm: Arbetslivsinstitutet.

Olesen, S.P. (2006): *Lediges eksklusion og inklusion i digital forvaltning - selvfremstilling og arbejdsetik i CV på Jobnet.dk*. Århus: Den Sociale Højskole.

Silverman, D. (1998): *Harvey Sacks. Social Science and Conversation Analysis*. New York: Oxford University Press.

Valgfagsbeskrivelse

<p>Valgfagstitel.</p> <p>Det sociale og sundhedsfaglige arbejde som krydsfelt – sociale strukturer og individuel sårbarhed</p> <p>The intersection between social work and health care work - social structures and individual vulnerability</p> <p>5, 10 og 15 ECTS</p>
<p>Placering 3. Semester</p>
<p>Modulansvarlig Lektor Maja Lundemark Andersen og cand.soc. Liesanth Nirmalajaran</p>
<p>Mål</p> <p><i>Det sociale og sundhedsfaglige arbejde som krydsfelt – sociale strukturer og individuel sårbarhed fokuserer på at anvende forskellige typer af tekster og videnskabelige vinkler, som både kommer til udtryk i forelæsninger og som skal anvendes i casearbejdet. Der præsenteres seks forskellige cases, som der arbejdes med undervejs, og målet er, at de studerende skal udvikle analytiske, innovative og formidlingsmæssige kompetencer i at analysere, beskrive og udvikle aktiviteter, ideer eller indsatser, som forholder sig valgfagets temaer om krydsfelter.</i></p> <p><i>Læringsmål:</i></p> <ul style="list-style-type: none">
• <i>Ved bedømmelsen lægges vægt på at den studerende udvikler viden, færdigheder og kompetencer indenfor følgende områder:</i> <p><i>Viden</i></p> <ul style="list-style-type: none">
• <i>Gennem identificering af hvilke overliggende forståelser af social- og sundhedsfaglige problemstillinger, der er i den valgte case (projektbeskrivelse, rapport eller andet tværsektorielt arbejde) udvikle viden om teoretiske positioner, professionsfaglige orienteringer og praksisforbundne problemstillinger, som afspejles i feltet.</i> <p><i>Færdigheder:</i></p> <ul style="list-style-type: none">
• <i>Med afsæt i den generede viden udvikle og træne færdigheder i at analysere, hvordan disse forståelser udspiller sig casen, og hvordan disse forståelser kan påvirke en konkret praksis. Altså kunne udføre en analyse af muligheder for at kompensere for de social- og sundhedsfaglige problemstillinger, der er identificeret og analyseret ud fra eksisterende teoretisk og empirisk viden.</i> <p><i>Kompetencer:</i></p> <ul style="list-style-type: none">
• <i>Udvikle en idéskitse til en tværfaglig /tværsektoriel indsats/aktivitet/ projekt efter eget valg, som retter sig mod at kompensere for de social- og sundhedsfaglige problemstillinger, som er identificeret og analyseret.</i> <p><i>Kort sagt:</i></p> <ul style="list-style-type: none">
• <i>Demonstrere viden og overblik over teoretiske positioner i feltet</i>
• <i>have færdigheder i at beskrive og analysere forskellige forståelser og praksisformer</i>
• <i>udvikle kompetencer til at arbejde innovativt med konkrete fænomener i socialt og sundhedsfagligt arbejde</i>
<p>Fagbeskrivelse- og indhold</p> <p>Afsættet for dette valgfag er aktuelle dilemmaer og problemstillinger i samfundet, som både har en sundhedsfaglig og en social dimension. Der har aldrig været så meget fokus på sundhed som nu. Sundhed er en væsentlig diskurs, den gennemsnitlige levealder øges, men samtidig uddybes den sociale ulighed i sundhed, antallet af neuropsykiatriske diagnoser</p>

stiger, og forbruget af medicin vokser. Ensomhed, marginalisering og fattigdom er ligeledes sociale problemstillinger, som både har en social og en sundhedsfaglig profil, og som stiger i omfang og dybde.

Sundhedsfag og socialfag trækker på forskellige vidensregimer og knytter an til forskellige videnskabelige paradigmer, som også kommer til udtryk som vanskeligheder i praksisfeltet. Ofte tales der om behov for tværfaglige og tværsektorielle indsatser, men det kan være vanskeligt at få disse samarbejder på tværs til at give det ønskede udbytte.

Udover den professionsfaglige håndtering af problemstillinger i krydsfeltet er der også et krydsfelt mellem de samfundsmæssige mulighedsbetingelser/risikoscenarier og menneskets individuelle robusthed eller sårbarhed, så forholdet struktur – aktør adresseres også her.

Disse felter kan iagttages på mange måder, men her er der sat fokus på seks centrale rammeforelæsninger, som skal danne afsæt for de studerendes arbejde med seks forskellige cases. Dog kan de studerende allerede ved kursus start vælge at arbejde med en selvvalgt case inden temarammen. Valgfaget introducerer teori og begreber og giver metodiske og analytiske redskaber til at belyse og udforske aspekter af de udvalgte krydsfelter.

Valgfagsbeskrivelse

Valgfagstitel, ECTS-angivelse

Dansk og engelsk titel

Sociale patologier og socialt arbejde

Social pathologies and social work

5, 10 og 15 ECTS

Placering

3. Semester

Modulansvarlig

Angivelse af den ansvarlige fagperson for modulets tilrettelæggelse og afvikling

- Søren Juul

Mål

Kursets indhold og målsætninger beskrives i forhold til, hvad den studerende skal lære i forbindelse med modulet. Dette indbefatter gengivelse af studieordningens beskrivelse af viden, færdigheder og kompetencer.

- At give de studerende større viden om sociale problemers opståen samt indsigt i, hvordan karakteren omfanget og udviklingen af sociale problemer relaterer sig til bredere samfundsmæssige forandringsprocesser, herunder velfærdsstatslige forandringer.
- Færdigheder i at analysere sociale problemer, socialt arbejdes metoder og programmer i en dansk kontekst med et internationalt perspektiv
- Samt kompetencer til systematisk og kritisk at formulere, undersøge og analysere problemer af relevans for socialt arbejde i en dansk og international kontekst gennem anvendelse af samfundsvidenskabelig teori og metode.

Fagbeskrivelse- og indhold

Formålet med valgfaget er at introducere de studerende til en række socialfilosofiske og sociologiske teorier om nye typer af krav og belastninger i den moderne kultur, som bidrager til at forklare forekomsten af sociale problemer hos socialt udsatte og psykisk sårbare mennesker. I denne sammenhæng tematiseres også de individuelle konsekvenser af en række forandringer af velfærdsstaten, som er blevet betegnet som en bevægelse fra velfærdsstat til konkurrencestat. En indsigt i, hvordan helt overordnede samfundsforandringer genererer nye typer af sociale problemer på individniveau og hermed nye udfordringer for det sociale arbejde, er afgørende for at kunne forholde sig reflektivt til dette felt og bidrage til dets teoretiske og praktiske udvikling.

Tesen bag valgfaget er, at mange af nutidens sociale problemer, må anskues som sociale patologier, det vil sige som et resultat af bredere samfundsmæssige belastninger, der principielt rammer alle, men i særlig grad mennesker, som i forvejen er sårbare og har en lav tærskel overfor belastninger. Vi lever i dag i et senmoderne samfund, som i sociologien har fået mange forskellige betegnelser. Ulrich Beck taler om "risikosamfundet", Zygmunt Bauman om "det flydende moderne", Richard Sennett om "den ny kapitalismes kultur" og Hartmut Rosa om social acceleration og fremmedgørelse. Fælles for dem alle er, at de interesserer sig for modernitetens forandringer og for de nye typer af belastninger, der præger nutidens individualiserede, differentierede og globaliserede samfund.

Her supplerer de store sociologiske samtidsdiagnoser mere socialfilosofiske teorier, der stiller skarpt på "autenticitetskulturens forvrængninger" (Charles Taylor), på den "lidelse under ubestemthed" (Axel Honneth) og den "udmattelse af selvet" (Alain Ehrenberg), som finder sted i det nuværende samfund. Måske er nogle af de problemer, som viser sig tydeligst hos samfundets mest marginaliserede, et symptom på bredere fejludviklinger i den moderne kultur.

De brede samfundsforandringer har også medført forskydninger i de dominerende politiske ideologier, nye governmentale styringsformer og forandringer af velfærdsstaten. Nogle mener, at velfærdsstaten er blevet erstattet af en konkurrencestat, som er en helt anden type stat end velfærdsstaten og forfølger andre typer af mål (Ove Kaj Pedersen). Nye rationaler og tænkemåder finder således vej ind i samfundets institutioner, herunder det sociale arbejde, og forandrer betingelserne for praktisk socialt arbejde.

Valgfagsbeskrivelse

Valgfagstitel, ECTS-angivelse

Dansk og engelsk titel

Dansk: Forandringer gennem tid. En specialisering i kvalitative metoder til studiet af socialt arbejde.
Engelsk: Changes through time. A specialization in qualitative methods for the study of social work.

5, 10 og 15 ECTS

Placering

3. Semester

Modulansvarlig

Angivelse af den ansvarlige fagperson for modulets tilrettelæggelse og afvikling

- Anne-Kirstine Mølholt i samarbejde med Sophie Danneris og Tanja Dall.

Mål

Kursets indhold og målsætninger beskrives i forhold til, hvad den studerende skal lære i forbindelse med modulet. Dette indbefatter gengivelse af studieordningens beskrivelse af viden, færdigheder og kompetencer.

Formålet med valgfaget er at klæde den studerende på til systematisk og kritisk at kunne designe, gennemføre og analysere en undersøgelse med fokus på forandringer i borgeres liv, såvel som i det sociale arbejdes vilkår og praksis. Dette sker gennem en specialiseret indførelse i kvalitative metoder centreret omkring forløbsperspektivet, der åbner op for at analysere i en helhedsorienteret optik. Metode-valgfaget er tilrettelagt ud fra et 'learning by doing'-perspektiv for herigennem at træne de studerende i det metodiske blik gennem diskussioner af udførelsen. De studerende vil endvidere under hver lektion blive udfordret til forsknings-etiske refleksioner og diskussioner i henhold til det givne tema.

I overensstemmelse med dette overordnede formål skal den studerende lære at frembringe en afgrænset problemstilling, foretage relevante videnskabsteoretiske, metodologiske og metodiske valg samt analysere egenproduceret empiri.

Læringsmål

Den studerende skal gennem faget opnå:

Viden om

- teoretiske perspektiver på forandring i socialt arbejde, herunder forståelser af forandring, udvikling og kausalitet.
- forskellige metodiske indgange til empiriske undersøgelser af forandring og udvikling.
- perspektiver på forskerens rolle i undersøgelses- og forandringsprocesser.

Færdigheder i

- at arbejde empirisk og problemorienteret, samt på et videnskabeligt grundlag at identificere problemstillinger relateret til udvikling og forandring i/gennem socialt arbejde.
- at reflektere over, identificere og argumentere for relevante videnskabelige undersøgelsesmetoder til studiet af konkrete problemstillinger i socialt arbejde.
- at reflektere over og tilrettelægge egen rolle som forsker iht. den konkrete problemstilling, målsætning og forandringsfokus knyttet til en given undersøgelsesopgave.

Kompetencer til

- at designe og tilrettelægge empiriske undersøgelser af forandringer i socialt arbejde.
- at gennemføre kvalitative studier af forandring.
- At designe og gennemføre undersøgelser med afsæt i situeret etisk refleksion.

Fagbeskrivelse- og indhold

Hver undervisningsgang er struktureret omkring fire kerneelementer:

- Det metodiske håndværk iht. det givne tema
- Forandringsperspektivet
- Ethiske overvejelser og dilemmaer
- Øvelse med henblik på problembaseret læring.

Omdrejningspunktet for de seks lektioner er:

1. Introduktion; Om at studere forandringer kvalitativt og gennem tid i det sociale arbejde, på borger, professionelt og samfundsniveau. Herunder om forståelser af forandring, udvikling og kausalitet, samt om tilgange til forløbsstudier.
2. Studiet af forandringer gennem interview; Om interviewet som kilde til indsigt i fortid, nutid og fremtid, herunder biografisk og narrativ interviewmetode.
3. Studiet af forandringer gennem observation; Om etnografisk observation, observation af naturligt forekommende samtaler og forskellige tilgange til at observere forandring.
4. Studiet af forandringer gennem visuelle metoder; Om brug af fotos, tegninger og videomateriale og visuelle metoders potentiale ift. at studere forandring over tid.
5. Forskerens aktive rolle i forandringsprocesser; Om dialogisk vidensudveksling, forskningsbaserede interventioner og aktionsforskningsperspektiver.
6. Design af forandringsstudier; Opsamling og omsætning af kvalitative metoder iht. forskningsspørgsmål og forandringsperspektiv.

Mellem hver undervisningsgang får de studerende en øvelsesopgave hvor de skal afprøve næste undervisningsgangs metode.

Undervisningsformen består i teori- og forskningsbaserede forelæsninger og diskussioner med inddragelse af problemorienterede cases og studerendes praksis- og øvelseserfaringer.

Faget afsluttes jf. studieordningen med en individuel skriftlig eksamen.

Valgfagsbeskrivelse

Valgfagstitel, ECTS-angivelse

Dansk og engelsk titel

Lokalsamfundsarbejde – teorier, perspektiver og dilemmaer og Local community work – theories, perspectives and dilemmas

5, 10 og 15 ECTS

Placering

3. Semester

Modulansvarlig

Angivelse af den ansvarlige fagperson for modulets tilrettelæggelse og afvikling

- Mia Arp Fallov

Mål

Kursets indhold og målsætninger beskrives i forhold til, hvad den studerende skal lære i forbindelse med modulet. Dette indbefatter gengivelse af studieordningens beskrivelse af viden, færdigheder og kompetencer.

- *Der opnås viden om forskellige typer af lokalsamfundsarbejde, teorier om lokalsamfundets begreber, betingelser og velfærdsstatslige rammer, herunder samspillet mellem borgere, stakeholdere og offentlige aktører i lokalsamfundets arbejde.
Der opnås viden om forskellige perspektiver på lokalsamfundets arbejde og dilemmaer for lokalsamfundets arbejde når det får ændrede rolle og mål i en velfærdsmæssig kontekst eller ved nye målgrupper.*
- *Der opnås færdigheder i at kritisk at vurdere forskellige tilgange til lokalsamfundets arbejde og til at analysere metoder i lokalsamfundets arbejde.*
- *Der opnås kompetencer til kritisk at vurdere eksisterende lokalsamfundets arbejde og til at udvikle lokalsamfundets arbejde i samspil med mange forskellige aktører og i foranderlige kontekster.*

Fagbeskrivelse- og indhold

Lokalsamfundets arbejde er en del af det sociale arbejdes rødder men også en ofte forglemt vigtig del af det nutidige sociale arbejde som det tredje ben ud over det individuelle behandlings- og myndighedsarbejde. Lokalsamfundets arbejde er stadig mere relevant som velfærdsstaten forandres og der lægges mere og mere vægt på velfærdsmix og samskabelse. Mere og mere ansvar lægges over på frivillige og partnerskaber mellem lokalsamfund og det offentlige i både forebyggelse af sociale problemer og udførelse af fremskudte enheder i det sociale arbejde. Dette valgfag dykker ned i lokalsamfundets teorier, perspektiver og dilemmaer. Det trækker således på tværfaglige fagtraditioner på tværs af socialt arbejde, sociologi, humangeografien og forvaltningsvidenskab. Der refereres til konkrete eksempler på lokalsamfundets arbejde, og en af undervisningsgangene vil være en studietur til et eksempel på lokalsamfundets arbejde.

Undervisningsformen vil primært være i form af forelæsninger, kortere oplæg og fælles diskussion om pensum og tematikker.

Forslaget til undervisningsgange er baseret på 6x 4 timer. Men kan også tilbydes i 12x2 timer.

Der vil være litteratur på dansk, engelsk, svensk og norsk.

Grundbøger:

Undervisere: Lektor Mia Arp Fallov og Professor MSO Anja Jørgensen, gæsteforelæsere.

Undervisningsgange:

1. Lokalsamfundsarbejdets historik, teoretiske rødder og internationale perspektiver v. Anja Jørgensen og Mia Arp Fallov

I denne undervisningsgang tages de studerende med tilbage til lokalsamfundsarbejdets tidligere historik og forbindelse til Settlement og Chicagoskolen. Der gives et view over lokalsamfundsarbejdet i et internationalt perspektiv og hvordan det har udviklet sig forskelligt i forskellige kontekster. Der kommer ind på lokalsamfundsarbejdets grundlæggende metoder i form af kortlægninger og empowerment arbejde.

2. Lokalsamfundsarbejdet i en velfærdsstat under forandring og i nye organisationsformer v. Mia Arp Fallov

I denne undervisningsgang kommer vi ind på hvordan lokalsamfundsarbejdet får nye roller og funktioner i et velfærdssamfund præget af neoliberale strømninger. Der kommer ind på lokalsamfundsarbejdets betydning for det aktive medborgerskab, og forskellige tilgange til partnerskaber og samskabelse.

3. Lokalsamfundsarbejde i udsatte boligområder v. Mia Arp Fallov

I denne undervisningsgang arbejdes der med politiske strategier til bekæmpelse af parallelsamfund, dilemmaer omkring at bedrive lokalsamfundsarbejde i multikulturelle miljøer, samt kritiske forståelser af udsatte boligområder og lokalsamfundsarbejdets potentialer til forebyggelse og bekæmpelse af sociale problemer i disse områder. Der knyttes an til evalueringer og nutidige eksempler fra udsatte boligområder.

4. Lokalsamfundsarbejde i landsbyer og mindre byer v. Anja Jørgensen

I denne undervisningsgang kommer der ind på arbejdet med at skabe social sammenhængskraft i forskellige former for lokalsamfund. Desuden gives der indblik i forskellige forsøg på at skabe social integration af udsatte grupper i lokalsamfund. Der arbejdes med perspektiver på forholdet mellem land og by, og dilemmaer omkring ulighed og sammenhængskraft, samt muligheder for at skabe nye metoder fra neden.

5. Lokalsamfundsarbejde og det bæredygtige sociale arbejde v. Mia Arp Fallov og evt gæsteforelæser

I denne undervisningsgang gennemgås perspektiver på bæredygtighed og resiliens, og det diskuteres hvilke dilemmaer dette giver for lokalsamfundsarbejdet. Der kommer ind på hvilke potentialer lokalsamfundsarbejdet har for at håndtere miljøforandringer og klimakatastrofer, samt forebyggelse af klimaforandringer gennem forandringer i det lokale miljø og lokalt engagement.

6. Lokalsamfundsarbejdets praksis – studietur v. Anja Jørgensen og Mia Arp Fallov

Her benyttes en studietur til at se forskellige metoder i lokalsamfundsarbejde i praksis. Der arbejdes med begreber om feltarbejdet, empowerment, kunst i lokalsamfundsarbejde og dilemmaer omkring deltagelse.

Eksamensformen:

Individuel skriftlig opgave, hvor den studerende omsætter begreber, teorier og perspektiver fra kurset på en selvvalgt case på lokalsamfundsarbejde. Opgaven varierer i omfang ved 5, 10 og 15 ects.

Valgfagsbeskrivelse

Valgfagstitel, ECTS-angivelse

Dansk og engelsk titel

Tæller vi det der tæller? – Måling og evaluering af socialt arbejde

Are we counting what counts? – Measuring and evaluating social work

5, 10 og 15 ECTS

Placering

3. Semester

Modulansvarlig

Angivelse af den ansvarlige fagperson for modulets tilrettelæggelse og afvikling

- Sophie Danneris (barsel en del af perioden) og Dorte Caswell

Mål

Læringsmål:

Viden om

- den historiske udvikling i måling og evidensbaseret af socialt arbejde, herunder en kritisk konstruktiv forståelse af de herskende antagelser bag brugen af evidens og evaluering.
- Hvordan man kan nuancere debatten om anvendelsen af evaluering
- forskellige metodiske indgange til måling og evaluering af socialt arbejde, herunder forskellige evalueringsmodeller (mål-, effekt-, proces-, bruger-, realistisk- mv.),
- de politiske, administrative og forskningsmæssige sammenhænge, hvori evalueringer gennemføres og forventes anvendt.

Færdigheder i

- at arbejde problemorienteret og casebaseret samt på et videnskabeligt grundlag at identificere problemstillinger relateret til måling af socialt arbejde
- at reflektere over, identificere og argumentere for relevante evalueringsmodeller til vurdering af effekter af sociale indsatser.
- At forholde sig kritisk til den vidensbase som anvendes i og lægges til grund for udvikling af socialt arbejde i politik og praksis

Kompetence til

- kritisk at vurdere og reflektere over muligheder og konsekvenser ved måling af socialt arbejde
- at designe og vurdere evalueringer af offentlige indsatser (politikker, programmer, projekter og lignende) i forhold til såvel deres tilrettelæggelse, gennemførelse som anvendelse.

Fagbeskrivelse- og indhold

Baggrunden for at udbyde dette valgfag på KSA er, at kandidater i socialt arbejde i større eller mindre udstrækning vil skulle forholde sig til spørgsmålet om, hvordan vi dokumenterer/demonstrerer virkningerne af indsatser i socialt arbejde – både overfor de borgere, som er genstand for indsatserne og politisk/samfundsmæssigt ift. de penge der bruges på indsatserne. Helt centralt er her hvorvidt vi – når måling og evaluering benyttes som værktøjer i socialt arbejde – reelt tæller det der tæller? Eller blander vi faktisk æbler og pærer, når vi sætter socialt arbejde på en formel, der kan tælles og opgøres? Formålet med valgfaget er, at dels at give de studerende værktøjerne til kritisk at vurdere og reflektere over, hvordan socialt arbejde kan/skal tælles, og dels at give de studerende en metodisk indføring i evalueringsteorien, herunder praktiske kompetencer til at designe og vurdere evalueringer af offentlige indsatser (politikker, programmer, projekter og

lignende) i forhold til såvel deres tilrettelæggelse, gennemførelse som anvendelse. Løbende gennem valgfaget vil PBL stå som et centralt omdrejningspunkt bl.a. i form af indlagte øvelser i hver undervisningsgang.

1. Tæller vi det der tæller? Introduktion til evalueringsbegrebet, herunder diskussion af evidensbegrebet og de nyeste udviklinger i målingen af socialt arbejde
2. Måling og styring af det sociale arbejde, herunder case med socialministeriets måleværktøj – eventuel gæsteforelæsning af Carsten Strømbæk fra Socialstyrelsen.
3. Evaluering af processer og implementering af, samt forbedring af indsatser i socialt arbejde
4. Evaluering og måling af socialt arbejde fra et bruger/borgerperspektiv
5. Innovation, vidensudveksling og anvendelse af viden til udvikling af socialt arbejde
6. Kvalitetsvurdering og kritisk refleksion over, om vi måler (og anvender) indsatser i socialt arbejde mest hensigtsmæssigt.